

Градецький А. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
заступник начальника факультету з
навчальної та наукової роботи –
начальник навчальної частини
факультету забезпечення державної
безпеки,
Київський інститут Національної
гвардії України
(м. Київ, Україна)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НГУ В СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЯХ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Аналіз положень Стратегії воєнної безпеки України свідчить, що стабілізаційні дії є складовою ведення операцій (бойових, спеціальних) силами оборони та безпеки на визначеній території чи відповідній зоні відповідальності в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану в Україні [1].

Проведення стабілізаційних дій на деокупованих територіях безпосередньо спрямовано на відновлення всіх сфер життєдіяльності цих територій: відновлення роботи органів державної влади, безпеки, гуманітарного реагування, відновлення інфраструктури, медичного реагування, економіки, інформаційної політики, соціального захисту населення, задоволення освітніх потреб, надання психологічної підтримки населенню, планування комплексного відновлення території. Отже, метою стабілізаційних дій є стабілізація обстановки, недопущення відновлення збройних сутичок, диверсій і терористичних актів тощо у визначеному секторі відповідальності і є складовою реінтеграційного процесу цих територій, що передують відновлювальним заходам.

Не менш важливим є питання суб'єктів, які забезпечують проведення стабілізаційних заходів. Всі суб'єкти можна поділи на дві основні групи: суб'єкти, які реалізують спеціальні стабілізаційні заходи (спеціальні суб'єкти) та суб'єкти, які реалізують загальні стабілізаційні заходи (загальні суб'єкти). Зокрема до спеціальних суб'єктів, які здебільшого виконують стабілізаційні заходи мілітарного та правоохоронного характеру на цих територіях відносяться: ЗСУ, НГУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, розвідувальні органи.

Військові підрозділи під час участі у стабілізаційних діях військ залучаються для виконання завдань з:

- 1) посилення охорони та прикриття визначених ділянок державного кордону;
- 2) ізоляції кризового району;
- 3) протидиверсійної боротьби;
- 4) охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;

- 5) підтримки безпеки на маршрутах руху колон;
- 6) виконання режимних заходів;
- 7) надання гуманітарної допомоги населенню. Інші суб'єкти здійснюють свої функції із проведення стабілізаційних заходів у взаємодії з цими органами.

В сучасних умовах НГУ як суб'єкт з подвійними функціями (військова та правоохоронна) виконує спеціальні стабілізаційні заходи, а також сприяє виконанню загальних стабілізаційних заходів, а саме:

1) У напрямку забезпечення безпеки цивільного населення на деокупованих територіях: роззброєння цивільного населення, яке перебувало під окупацією; посилення контролю кордону спільно з ДПСУ (якщо деокупована територія є прикордонною); забезпечення безпеки та свободи пересування цивільного населення; підтримка програм ідентифікації (під час фільтраційних заходів); захист VIP-персоналу та важливих об'єктів (в т.ч. критичної інфраструктури); розмінування території.

2) У напрямку забезпечення громадської безпеки і порядку (включаючи попередження, профілактику та виявлення кримінальних правопорушень): частково це заходи, які охоплюються Stability Policing (поліцейські стабілізаційні дії) та передбачені NATO Standard AJP-3.22 (Allied Joint Doctrine for Stability Policing/ Об'єднана доктрина Альянсу щодо забезпечення стабільності) [2] і пов'язані з проведенням фільтраційних заходів, патрулювання, виявлення та пошук осіб причетних до колабораційної діяльності, діяльності НЗФ та військових формувань сил противника, вчинення воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки України, проведення комплексу заходів з недопущення вчинення терористичних актів, поширення фактів незаконного обігу зброї, переміщення осіб, узятих під варту, та засуджених з цих територій до кримінально-виконавчих установ (враховується безпечність місць їх розташування), профілактична робота з релігійними, етнічними групами населення, які незадоволені державною владою України.

3) У напрямку забезпечення оборони деокупованої території у разі ускладнення оперативної обстановки на фронті (динамічної зміни лінії фронту), появи потенційної загрози повторної окупації території силами противника: заходи, які мають переважно воєнний характер [3] і полягають у боротьбі з диверсійними силами противника, охороні й обороні військових колон і об'єктів критичної інфраструктури, фільтраційних заходах, режимних, ударно-пошукових діях, проведенні наступальних дій самостійно та/або спільно з підрозділами ЗСУ (іншими силами оборони), проведенні гуманітарних та відновлювальних заходів тощо.

4) У напрямку забезпечення загальних стабілізаційних заходів, даний суб'єкт бере участь у діях спрямованих на відновлення роботи органів державної влади (військово-цивільних адміністрацій), органів місцевого самоврядування, об'єктів критичної інфраструктури, налагодження взаємодії з місцевим населенням, відновлення транспортної інфраструктури, відновлення телекомунікаційної інфраструктури, задоволення базових гуманітарних потреб населення деокупованих територій. Також у даному напрямку НГУ організовує

цивільно-військове співробітництво після відновлення роботи військово-цивільних адміністрацій (СІМІС НГУ).

СІМІС НГУ спрямоване на забезпечення ефективності процесів координації та взаємодії між підрозділами НГУ і суб'єктами цивільного суспільства в районах дислокації військових частин та виконання завдань з метою забезпечення виконання службових та бойових завдань, сприяння роботі органів державної влади, підвищення рівня ситуаційної обізнаності командирів НГУ щодо цивільних аспектів оперативного середовища в районі виконання завдань, так і безпосередньо здійснюють позитивний формуючий вплив на місцеве населення, сприяють формуванню національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичному вихованню цивільного населення [4].

Є важливим, що військові частини та підрозділи НГУ при реалізації спеціальних стабілізаційних заходів як воєнного, так і правоохоронного характеру виконують їх у тісній взаємодії з іншими спеціальними суб'єктами (ЗСУ, ГУР МОУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, іншими правоохоронними органами), коло яких буде залежати від часових показників тривалості стабілізаційних та відновлюваних заходів на деокупованих територіях [5].

Список використаних джерел:

1. Стратегія воєнної безпеки України : затв. Указом Президента України від 25.03.2021 №121/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
2. STANAG 2616 : 1ED 2016 / NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a821ac2ed915d74e3401bfe/20160801-nato_stab_pol_ajp_3_22_a_secured.pdf.
3. Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 13. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>.
4. Доктрина діяльності національної гвардії України (ВКП НГУ 1-00), затверджена Наказом командувача Національної гвардії України 22.12.2023 № 1097. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/vkp-ngu-1-00-doktryna-diyalnostinaczionalnoyi-gvardiyi-ukrayiny.pdf>; Доктрина «Цивільно-військове співробітництво», затверджена Головнокомандувачем Збройних сил України від 02.07.2020. URL: <http://surl.li/havfl>
5. Титаренко О. О. Проблемні питання запобігання кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях України. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С.31–36. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.6>.